

XXVIII. državno Natjecanje iz hrvatskoga jezika

11. svibnja 2023.

prvi (I.) razred

zaporka

--	--	--	--	--	--

(peteroznamenasti broj i riječ)

broj bodova:

100

Upute natjecateljima **koji ispit pišu na papiru**

1. Ispit se piše 100 minuta.
2. Prije rješavanja ispita treba čitljivo i pravopisno točno ispuniti listić sa zaporkom.
3. Natjecatelj zaporku treba napisati na manju i na veću omotnicu te na prvu stranicu ispita.
4. Ispitne zadatke treba pažljivo pročitati.
5. Treba pažljivo slijediti upute u zadatku.
6. Rješenja treba upisivati kemijskom olovkom crne ili plave boje na za to predviđena mjesta. Tinta se ne smije moći obrisati.
7. Ako natjecatelj želi izmijeniti odgovor, treba ga precrtati, dopisati istom kemijskom olovkom novi odgovor te podizanjem ruke pozvati dva člana Povjerenstva koja nadziru pisanje. Oba člana trebaju odmah pred natjecateljem parafirati izmjenu odgovora. **Svaki natjecatelj smije u cijelome ispitu imati najviše tri izmjene.**
8. Odgovori ne smiju biti pisani velikim tiskanim slovima.
9. Odgovori trebaju biti pravopisno i gramatički točni.
10. Nakon završetka pisanja ispit, radni papir i manju omotnicu treba staviti u veću omotnicu, koju treba predati članu Povjerenstva.
11. Nakon objave privremene ljestvice poretka natjecatelj ima pravo uvida u ispit i pravo na pismenu žalbu.

Želimo Ti uspjeh na Natjecanju!

Državno povjerenstvo:

1. _____

(predsjednik Državnoga povjerenstva)

2. _____

(član Državnoga povjerenstva)

3. _____

(član Državnoga povjerenstva)

1. Podcrtaj riječi koje bi trebale imati veliko početno slovo kako bi tekst bio pravopisno točan.

u četvrti gornji grad nalaze se čuvena kamenita vrata, dio nekadašnjega obrambenog sustava zagrebačkoga gradeca. kroničar baltazar krčelić zabilježio je da je udovica modlar nakon požara 1731. pronašla na zgarištu sačuvanu bogorodičinu sliku te joj je podigla barokni oltar. 1991. kardinal franjo kuharić proglasio je na dan grada zagreba majku božju od kamenitih vrata zaštitnicom grada. u niši na zapadnome pročelju nalazi se ženski kip u stilu kasne gotike koji označava mjesto radnje šenoina zlatarova zlata.

6	
---	--

2. Podcrtaj četiri riječi koje nisu pravopisno točne.

Najsvjetliji su primjer prirodnih ljepota bregoviti obronci vazdazelenih brežuljaka koji nas krijepe i gdje se uvijek može čuti pijev ptica. Takva je ljepota okrepa za tijelo i dušu.

4	
---	--

10	
----	--

3. Upiši zareze u skladu s pravopisnim pravilima.

- a) „Bolji je dobar glas nego zlatan pojas.” (Šenoa August)
- b) U manifestu *O hrvatskom kazalištu* Šenoa je dao ne samo analizu stanja u našem glumištu nego i program njegova razvoja.
- c) S obzirom na to da je imao izniman dar za fabuliranje te za izbor zanimljivih tema iz prošlosti i suvremenosti uspio je privući široku čitateljsku publiku i pridobiti je za hrvatsku knjigu.
- d) Zbog društvene analitičnosti kritike društva i interesa za aktualna zbivanja na političkoj pozornici toga doba njegov se postupak približio realističkoj paradigmi.
- e) S druge strane u epskome pjesništvu kao i u lirsko-epskim oblicima u stihu ostvario je vrhunac pjesničkih dometa hrvatske književnosti druge polovice XIX. st.

Enciklopedija.hr (prilagođen tekst)

5	
---	--

4. Ispiši tri riječi iz sljedećega niza u kojima je provedena palatalizacija.

izvučem, izmičem, isplačem, izričem, ispečem, ističem, iskačem, izvičem, istučem

_____ , _____ , _____

3	
---	--

8	
---	--

5. Odredi padež podcrtanim pridjevima.

Deset sekunda! Šesti dio jedne minute! Časak, da dva-tri puta dahneš, manje neg' što treba na smrt ranjenu crvu da pogine, šta je to u životu čovjeka? Šta je to u vjekovnoj povijesti naroda? Ništa. U tečaju povijesti svijeta čini ti se da te mjere nema. Al' sada, kad nam se malo vraća svijest i dah, kad je i sam bijes prirode, bijući nas, sustao, te se možeš poslije dugih deset dana položiti na uzglavlje, kad ti pod drhtavim nogama ne riče podzemni vatreni zmaj udarajući svojom kobnom pandžom u srce hrvatske domovine – istom sad, prolazeći kućama glavnoga grada, mjerimo deset sekunda, pa nam se čini da je to bio cio vijek, proklet vijek.

August Šenoa, *Zagrebulje* (o potresu u Zagrebu 1880.)

ranjenu – _____

vjekovnoj – _____

dugih – _____

drhtavim – _____

kobnom – _____

5	
---	--

5	
---	--

6. Odredi vrstu podcrtanim riječima.

Oj, budi svoj! Al' brat ti budi braći,

I radi za svijet, al' ne slušaj pljeska...

August Šenoa, *Budi svoj*

oj – _____

svoj – _____

budi – _____

za – _____

al' – _____

ne – _____

6	
---	--

7. Napiši zadane glagolske oblike.

a) niječni imperativni oblik glagola *imati* u 2. l. jd. _____

b) glagol *biti* u 3. l. mn. aorista _____

c) niječni nesvršeni oblik glagola *biti* u 3. l. mn. prezenta _____

3	
---	--

9	
---	--

8. Odredi glagolski oblik, lice i broj podcrtanim glagolima.

– Braćo moja! Evo na istoku izlazi sunce, slavan sijeva nad gorom dan i gleda nas, taj zgaženi hrvatski puk pod puškom i sabljom. I pita nas: zašto ostaviste ralo i plug, ženu i djecu, što stojite na snijegu i ledu? Pošteni smo. Raskršismo lance i skovasmo sablje, razlomismo pluge i skovasmo koplje. Ljudska je pravda propala. Mi je dižemo opet, mi bijedni kmetovi, i vapijemo da se do boga čuje: »Slobode nam daj, pravice nam daj, o bože, i mi nosimo neumrlu dušu i spodobu božju, i mi smo tvoja djeca!« Za slobodu smo se digli, i svaki je nosi u srcu, u ruci. Gospoda idu na nas, silna se vojska valja na nas da nam iščupa srce, da nam zgazi poštenje, i sad će zasinuti na onim vršcima njihovo svijetlo oružje. Budite ljudi, dignite čelo, danas nek se vidi što vrijedi šaka seljaka!

August Šenoa, *Seljačka buna*

sijeva – _____

ostaviste – _____

skovasmo – _____

vapijemo – _____

daj – _____

smo se digli – _____

će zasinuti – _____

budite – _____

8	
8	

9. Zaokruži slovo ispred točne rečenice.

- a) Kad će pjevati, znat ćemo.
- b) Kad bude pjevao, znat ćemo.
- c) Kad će pjevati, budemo znali.
- d) Kad bude pjevao, budemo znali.

1	
---	--

10. Zadatak se sastoji od dva dijela.

a) Odredi glagolski oblik podcrtanim glagolima.

b) Napiši izriču li podcrtani glagoli apsolutno ili relativno značenje.

Među prijateljima mogu biti ono što zaista jesam.

Ako se ne pojavi u sljedeće dvije minute, mi odosmo.

	glagolski oblik	značenje
jesam		
odosmo		

4	
---	--

5	
---	--

11. Ispiši dvije riječi upotrijebljene kao metafore iz rečenice i odredi im značenje.

Premda se Šenoa ne smatra predstavnikom realističke poetike, njegova djela suvremene tematike temelji su hrvatskoga realizma na kojima su autori poput Kovačića, Novaka ili Gjalskoga gradili svoje likove, situacije i zaplete.

riječ

značenje

_____	_____
_____	_____

2	
---	--

12. Objasni značenje rečenica.

a) Idem u šetnju ne bih li štogod vidjela.

b) Idem u šetnju ne bih li zapamtila što god da vidim.

2	
---	--

4	
---	--

13. Ispiši imenske riječi iz rečenice i odredi im sintaktičku službu.

Moj učenik Domagoj svaku večer sestri pročitava nekoliko stranica knjige.

imenska riječ	sintaktička služba

8	
---	--

8	
---	--

14. Odredi vrstu podcrtanim priložnim oznakama. Napiši pune nazive priložnih oznaka.

a) Uslijed velikoga broja pristiglih radova žiri je odlučio nagraditi tri najbolje pjesme.

b) Uz dodatnu promociju sigurno bi se prijavilo još više mladih pjesnika.

c) Za odabir najboljih pjesama objavljen je pravilnik s jasnim smjernicama.

d) Svi su došli na proglašenje pobjednika bez obzira na ostale obveze.

e) Čitanje pobjedničkih radova razdragalo je publiku do gromoglasnoga pljeska.

f) U slučaju lijepoga vremena manifestacija će se nagodinu održati na otvorenome.

6	
---	--

6	
---	--

15. Nadopuni rečenice gramatički točnim oblicima glagola u skladu sa subjektno-predikatnom sročnošću.

Šenoa je stvorio i odgojio hrvatsku čitateljsku publiku. Njegove romane _____ (*voljeti*, perfekt) gospoda, ali i kućanice i trgovci. Proslavio se već prije toga svojim povjesticama koje su i danas rado čitano štivo. Njih jedanaest _____ (*nalaziti se*, prezent) u zbirci koja je zamišljena kao metodički obrađena lektira. Tadašnji upravitelj kazališta Dimitrija Demetar Šenoine kritike nije prihvaćao dobro, pa su se u jednome trenutku njih dvojica i pošteno _____ (*posvađati*, glagolski pridjev radni).

3	
---	--

16. Ispiši tražene sintagme iz teksta. Za neke od traženih sintagma moguće je više odgovora, ali je potrebno napisati samo po jednu sintagmu.

Često se govori da je Marinkovićevo djelo opusom neveliko, ali je snažno. Zbog toga se Memorijalna zbirka *Ranko Marinković* pobrinula da ga čitaju i odrasli i maturanti te je utemeljila manifestaciju *Marinković nas spaja*.

a) odredbena sintagma nastala upravljanjem: _____

b) dopunska sintagma nastala upravljanjem: _____

c) okolnosna sintagma nastala pridruživanjem: _____

3	
6	

17. Napiši zadanu rečenicu tako da tri podcrtane riječi zamijeniš antonimnim riječima.

Naivno je i glupo u ovom svijetu biti dobar.

Ranko Marinković, *Kiklop*

3	
---	--

18. Napiši sinonime zadanih naziva.

istopisnica – _____

nadređenica – _____

2	
---	--

5	
---	--

19. Ispiši u kanonskome obliku hiponime podcrtane riječi koji se spominju u tekstu.

Ruke. Svemu su krive ruke. To je kod nas i kod majmuna koji jedini među životinjama imamo ruke! Njima se može dohvatiti nož i pištolj i protivnički grkljan... Ovim istim rukama kojima se miluje draga po kosi i pas niz dlaku, kojima se odmahuju pozdravi i šalju poljupci onima koji odlaze ili onima koji ostaju... Svemu su krive ruke, to je jasno. A da nema ruku? – nosovi bi nam se izdužili u surle ubilačke, bili bismo mali dvonožni opaki slonovi.

Ranko Marinković, *Samotni život tvoj*

3	
---	--

3	
---	--

20. Pozorno pročitaj rječnički članak naveden prema Školskome rječniku hrvatskoga jezika i odgovori na pitanja.

gláva *im. ž.* ⟨G glávē, D glâvi, A glâvu; *mn.* N glâve, G glávā, DLI glávama⟩ **1.** *anat.* gornji dio tijela u kojemu su smješteni mozak i tjelesna osjetila **2.** *pren.* **a.** pojedinac bez obzira na spol i dob [mudra ~; luda ~] **b.** osoba koja je glavna ili prva u čemu [~ obitelji] **c.** lice kovanice, strana na kojoj je slika [pismo i glava] **d.** gornji, prošireni dio kakva predmeta [~ čavla] **3.** komad kojega prehrambenog proizvoda u obliku lopte [~ zelja] **4.** v. poglavlje

a) Ispiši natuknicu (lemu). _____

b) Kojim je slovom pod 2. označeno metonimijsko značenje? _____

c) Napiši brojku i slovo (ako postoji) pod kojim je naveden sinonim natuknice. _____

d) Napiši brojku i slovo (ako postoji) pod kojim se pojavljuje antonim natuknice.

e) Napiši brojku kojom je označena okamenjena metafora izuzmu li se prenesena značenja pod brojem 2. _____

5	
---	--

5	
---	--

21. Ispiši iz stihova dvije riječi u kojima je prekršena morfološka norma suvremenoga hrvatskog standardnog jezika.

Tad za mrkle jedne noći

Hrpa ljudi će pod grad doći,

Iz sela Visòka seljaci

Dobri, al' mudri prostaci;

Nose visoke grane žive,

A na granah debele šljive.

Dižuć grane

Viknuše: „Eto vam hrane! (...)”

August Šenoa, *Šljivari*

_____ , _____

2	
---	--

2	
---	--

22. Oblikuj pravopisno i gramatički točne rečenice koje zadovoljavaju zadane uvjete. Svi pridjevi trebaju biti upotrijebljeni u muškome rodu i u jednini.

a) Oblikuj smislenu rečenicu u kojoj je pridjev *Šenoin* u genitivu.

b) Oblikuj smislenu rečenicu u kojoj je pridjev *šaren* dio imenskoga predikata.

c) Oblikuj smislenu rečenicu u kojoj pridjev *prekrasan* stoji uz zamjenicu *ovaj*.

d) Oblikuj smislenu rečenicu u kojoj ispred pridjeva *bratov* stoji prijedlog *prema*.

4	
---	--

23. Napiši podcrtane dijelove rečenica riječima.

a) Kubni centimetar 1 000 000. je dio kubnoga metra.

b) 416/32 može se pisati i kao cijeli broj 13.

2	
---	--

6	
---	--

Pozorno pročitaj tekst i riješi zadatke 24. – 27.

Izlazak romana *Kiklop* 1965. godine jedan je od najvažnijih događaja u poslijeratnoj hrvatskoj književnosti. Vrlo brzo, ni deset godina poslije, *Kiklop* je uveden u obaveznu školsku lektiru, unutar koje je bio jedna od formativno najvažnijih knjiga. *Kiklopa* su čitali svi koji su uopće išta čitali. Taj roman na drukčiji je način govorio o ratu i čovjekovim dvojba pred njegovu izbijanje, o intelektualnim i političkim uvjerenjima, o hrabrosti i strahu. To nas je, mladiće i djevojke onoga vremena, sudbinski zaokupljalo. Ima li hrabrost smisla? O čemu ovisi smisao hrabrosti, o onome što je u čovjeku ili o onome što je oko njega?

Ranko Marinković piše visoko stiliziranu prozu. *Kiklop* je bio njegov vrhunac, ali i neočekivani, usamljeni vrhunac cijele jedne književnosti. Mimo Krleže tako se važno i surovo, tako snažno, u Hrvatskoj nije pisalo. Pored svega, *Kiklop* je demonstracija lijepoga pisanja, pohvala hrvatskomu jeziku, onomu što jezik može kad ima svojega pisca.

Velika romaneskna igra koja će se odviti na stranicama romana mnogima će ostati vječna zagonetka. Što se tu, zapravo, dogodilo? I tko su svi ti ljudi, tko je Maestro, a tko Ugo – Melkior je, pretpostavljamo, sam Marinković, pitalo se desetljećima stručno zagrebačko i hrvatsko čitateljstvo. A onda su se, srećom, prestali pitati jer je pitanje bilo bedasto i besmisleno. Pisac je o svojim likovima rekao ono što je imao, oni su to i ništa drugo, ne domunđava se Marinković s prozora na prozor sa svojim čitateljstvom.

Ali nisu se prestali pitati jer su ispali glupi, nego se više nisu pitali jer Marinkovića nisu čitali. Ili je postalo *in* i *kul* da ga ne čitaju. Tako je prije pet godina na stranicama ovih novina jedna profesorica u anketi o najboljim romanima u hrvatskoj povijesti oglasila *Gričku vješticu* i *Zlatarovo zlato*, a za *Kiklopa*, rekla je, na njezinoj se listi nije našlo mjesta. Čast Zagorki i Šenoi, ocu i materi naših velikih, nevinih i trivijalnih pripovijesti, ali Marinković naprosto nije bio od njihova posla – uspoređivati ih je kao dovoditi u vezu nošene hulahopke i bidermajer-stolac.

prema: Miljenko Jergović, *Ranko Marinković: Pohvala strahu*

24. Prepiši pitanja koja su si u vezi s romanom *Kiklop* postavljali mladi čitatelji.

2	
---	--

25. Napiši jednu riječ kojom je autor ovoga teksta ukazao na to što je roman *Kiklop* za hrvatski jezik.

1	
---	--

26. U kojemu se funkcionalnom stilu upotrebljavaju riječi *in* i *kul*?

1	
---	--

27. Prepiši rečenicu iz zadnjega odlomka teksta u kojoj je iskazan stav autora.

1	
---	--

5	
---	--

Pozorno pročitaj tekst i riješi zadatke 28. – 31.

Kako funkcionira TikTok?

Za TikTok (u početku se aplikacija zvala musical.ly) znamo da je aplikacija najpopularnija među djecom i tinejdžerima. Korisnici TikToka snimaju i objavljuju kratke videozapise od 15-ak sekundi. Često upotrebljavaju glazbenu podlogu i vizualne efekte te tako stvaraju kratke kućne videozapise. Uglavnom su to imitacije pjevanja, plesanja, raznih izazova i šala koje proizlaze iz dosade ili želje da se istaknu.

Korisnici također međusobno komuniciraju, snimaju duete, šalju videozapise ili pregledavaju javno objavljene videozapise drugih korisnika, tijekom prijenosa uživo ili među najpopularnijim videozapisima. Ako korisnik javno objavi svoj video, drugi ga mogu uređivati, podijeliti ili komentirati. Postavke privatnosti određuju tko će moći vidjeti snimku i tko će na nju moći reagirati.

Aplikacija definitivno potiče kreativno izražavanje. Omogućuje komunikaciju s drugim korisnicima i tako gradi zajednicu. TikTok se u početku spominjao kao nova i bezazlena aplikacija koja predstavlja jednostavan, razigran i bezazlen kontrast postojećim platformama. Umjesto ratova riječi na Twitteru, algoritama neprijateljskoga i opasna sadržaja na YouTubeu te obmana i lažnih vijesti na Facebooku TikTok je nudio samo glazbu i šale. No tamna strana TikToka ubrzo je izašla na vidjelo.

Uznemiravanje u komentarima i snimanje parodija dva su oblika nasilja na TikToku kojima uznemiravač pokušava osramotiti i isprovocirati svoju žrtvu. Problem su i sadržaji koji pozivaju na samoozljeđivanje. Mnogi *hashtagovi* koji su doveli do videozapisa o samoozljeđivanju već su povučeni, ali novi se pojavljuju svaki dan. Osim takvih videozapisa, u komentarima među korisnicima pojavljuju se i komentatori koji se samoozljeđuju.

prema: www.autronic.hr/prednosti-i-opasnosti-tiktoka

28. Navedi dva poticaja za snimanje i objavljivanje videozapisa na TikToku.

2	
---	--

29. Prepiši rečenicu koja ukazuje na nasilno ponašanje prema drugima na TikToku.

1	
---	--

30. Koja je standardnojezična norma prekršena u riječi *hashtag* zbog toga što se strana riječ nije prilagodila hrvatskomu jeziku?

1	
---	--

31. Koja je namjena ovoga teksta? Zaokruži slovo ispred točnoga odgovora.

a) informiranje b) dokazivanje c) pregovaranje d) uvjeravanje

1	
---	--

5	
---	--